

УДК 373.5.015.311:[78:379.8]

Чугунова Є. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬО-ВИХОВНОГО ВПЛИВУ РІЗНИХ ВИДІВ ТА ФОРМ МУЗИЧНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розкрито сутність поняття “учнівська молодь”, специфіку художньо-виховного впливу різних видів та форм музично-дозвіллевої діяльності на духовне ставлення.

Ключові слова: музично-дозвіллева діяльність, учнівська молодь, форми та види музично-дозвіллевої діяльності.

Серед важливих питань, що порушуються останнім часом у галузі педагогіки вищої школи, чільне місце посідає проблема організації та керівництва освітньо-виховним процесом учнівської молоді в умовах дозвілля. Саме у вільний час співвідносяться бажання і прагнення людини до підвищення свого неформального статусу, особистість вибирає ті види діяльності, які забезпечують їй ситуацію спіху, допомагають самовизначитись, ідентифікувати себе в навколишньому середовищі.

Одними із найпопулярніших видів художньої діяльності на дозвіллі серед молоді, яка навчається, є музична діяльність. Адже психологічні потреби особистості, які можуть бути реалізовані у музично-дозвіллевій діяльності, а саме: потреба молодої людини у відновленні сил після навчання засобами музичного мистецтва, бажання займатися певними видами музичної діяльності згідно з власними інтересами і нахилами, в яких вона може виявити себе як особистість; мотивують і спонукають молодь зустрітись з музичним мистецтвом ще раз і ще раз і, таким чином, поступово з'являється не тільки стійке позитивне ставлення молодого покоління до опанування духовних цінностей музичних творів, а й потреба у самій музичній діяльності.

Аналізуючи праці науковців-соціологів, можна зробити висновок, що поняття “молодь”, на їх думку, не так вікове, як соціальне й історичне. За визначенням В. Лисковського, молодь – це покоління людей, яке проходить стадію соціалізації, засвоює загальноосвітні, професійні й культурні функції та готується суспільством до засвоєння й виконання соціальних ролей [2, с. 32]. За такого підходу вікова категорія “молодь” позначає не так хронологічний вік, як соціальний статус індивіда. Відтак, категорію “учнівська молодь” можна визначити як специфічну соціальну групу молодих людей віком 15-18 років, куди входять старшокласники загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та студенти училищ, коледжів, обов'язковою ознакою яких є набуття у певний період формальної освіти, яка здійснюється за різними напрямками. Саме в цей період молода людина намагається власноруч організувати власне дозвілля. Учнівська молодь прагне віднайти гармонійні відносини з однолітками, прагне до відчуття та пізнання краси, що її оточує.

Бажання опанувати духовні цінності, що формують духовну сферу особистості, її естетичні та моральні якості, виявляється через інтерес молодого покоління до музичної діяльності. Потреба у музиці учнівської молоді, звернення до джерел класики, народної і кращих зразків популярної музики забезпечує можливість гармонійного виховання особистості.

Серед комплексу переваг молоді на дозвіллі все більше спостерігається тенденція всезахопленості певним стилем музики, що інколи призводить до некерованості дій молодого людини, яка у всьому прагне наслідувати свого кумира, стаючи його фанатом. Часто такі прагнення набувають спотворених форм, внаслідок чого виникає *субкультура*.

Нове явище, що поступово набуває образу “субкультури” та може призвести до краху духовних ідеалів і врешті-решт психічного розладу молодого покоління, пов’язане із бурхливим розвитком інформаційного суспільства, з появою нової технології неконтактної інформаційної взаємодії Internet-середовища. Адаже більшість сучасної молоді проводить свій вільний час у різноманітних чатах та форумах, помилково вважаючи, що розширюють свій кругозір, тим часом не помічаючи, що стають залежними від ілюзорно створеної реальності.

Отже, щоб попередити негативні прояви антикультурних угруповань молодого покоління, необхідно залучити учнівську молодь до музично-дозвіллевої діяльності, що може стати незамінним засобом самовираження особистості у незвичайній для себе соціальній ролі і допоможе попередити вплив субкультури. Таким чином, саме музична діяльність на дозвіллі, що здатна впливати на емоційну сферу індивіда, надасть можливість невимушено задовольнити цілий комплекс потреб учнівської молоді та тим самим сприяти її духовному розвитку.

Зазвичай молода людина, перебуваючи у пошуку різноманітних позитивних вражень на дозвіллі, де створюються всі умови для веселоців, приємного проведення часу та отримання задоволення, надає перевагу слуханню естрадної музики, відвідуванню дискотек, масових музичних свят, концертів. Юнь часто шукає не пізнання, а вражень. Адаже художньо забарвлена інформація, що втілена в художню форму, супроводжується емоціями і викликає задоволення, що виникає у індивіда при першому знайомстві з творами музичного мистецтва.

Зауважимо, що музика стала постійним фоном життєдіяльності учнівської молоді в умовах вільного часу. Музику молодь слухає всюди – коли йде на навчання, у домашніх умовах, по дорозі додому, – а її розповсюдженню слугують різноманітні технічні засоби: радіо, музичний плеєр, мобільний телефон, телебачення, інформаційна система мережі Інтернет тощо. Але слід зважати, що через засоби масової інформації

нерідко тиражується низькопробна музична продукція, яка може негативно впливати на естетичну свідомість особистості.

Таким чином, залежно від того, наскільки якісно буде організовано та насичено високохудожнім музичним матеріалом музичне дозвілля учнівської молоді, настільки результативним буде розвиток естетичних смаків і ціннісних орієнтирів молодого покоління.

Під *музично-дозвіллевою діяльністю* ми розуміємо специфічну музичну діяльність, яка проходить в умовах вільного часу, має добровільний невимушений характер, базується на особистих музичних перевагах та спрямована на задоволення гедоністичних, пізнавальних та естетичних потреб особистості.

Серед різноманітності видів музично-дозвіллевої діяльності учнівська молодь надає перевагу музичним розвагам, тобто *розважальній* діяльності (слухання музики, перегляд музичних теле-програм, музичних шоу, відвідування музичних заходів, концертів, дискотек). Такий вид музично-дозвіллевої діяльності виконує роль відпочинку, "психологічної розрядки", слугує для відновлення життєвих і духовних сил індивіда.

Розглядаючи наступний вид музично-дозвіллевої діяльності – *пізнавальний* (гуртки, лекторії, лекції-концерти, творчі об'єднання), зазначимо, що специфічним для цього виду є потреба у наявності певного арсеналу мистецьких знань. У свою чергу, участь учнівської молоді у цьому виді діяльності можлива завдяки озброєнню молоді комплексом мистецьких знань, що в подальшому сприятиме формуванню естетичного смаку і набуттю здатності до власної музичної діяльності молоді особи на дозвіллі. Основними ознаками цього виду діяльності є здатність сприймати музику як образне мистецтво, відрізнити в ній гарне і погане.

Наступний вид музично-дозвіллевої діяльності – *творчий* – визначається ефективністю виконання складних завдань, креативністю й оригінальністю. Цей вид діяльності веде до вдосконалення творчих якостей, створення нових музичних цінностей, сприяє культурному збагаченню особистості. Найбільш характерними її ознаками є звернення до творчої діяльності, а саме: композиторської, виконавської, співацької тощо. Завдяки участі у цьому виді музично-дозвіллевої діяльності молодій людині надається можливість розкрити свої здібності через створення чогось нового (власної інтерпретації пісні, інструментального твору), організацію на творчому рівні музичного заходу. Адже створення чогось нового надає індивіду відчуття участі у важливій справі, зміцнює впевненість, створює ситуацію успіху, формує художньо-естетичні якості, ціннісні орієнтації у галузі не тільки музичної культури, а й художньої в цілому.

Зважаючи на те, що емоційна сфера життєдіяльності учнівської молоді проходить в могутньому музичному інформаційному потоці, основним популяризатором якого є сучасна популярна музика, ми переконані в необхідності цілеспрямованої організації розважального, пізнавального та

творчого видів музично-дозвіллевої діяльності молодшої людини з боку кваліфікованого педагога-організатора, який розуміється на специфіці музичного дозвілля та в змозі не тільки скерувати цей процес, а й прищепити смакові уподобання та ціннісно зорієнтувати юнаків в музично-естетичному просторі, тим самим сприяючи їх духовному розвитку.

Відтак, якщо музично-розважальні, музично-пізнавальні, музично-творчі види змістовно наповнюють дозвіллеву діяльність, то різноманітність форм у цьому процесі спрямована на відтворення кращих явищ музичного мистецтва на основі творчих ініціатив вихованців і вдалої організації керівника певного виду діяльності.

Широко для загалу висвітила форми музично-дозвіллевої діяльності науковець Т. Фурсенко [3, с. 36].

До *індивідуальної* форми музично-дозвіллевої діяльності можна віднести слухання музики на рівні відпочинку, перегляд музичних телепередач, що свідчить про споживацький рівень, де індивід безпосередньо стає споживачем культурних благ. Інколи індивідуальна форма музично-дозвіллевої діяльності може мати і пізнавально-навчальний характер (заняття з вокалу, гри на музичному інструменті, індивідуальні консультації), де присутність педагога з організації цієї форми музично-дозвіллевої діяльності є безперечною.

Слід також зазначити, що великого інтересу серед учнівської молоді поступово набирає популярність *групової* форми музично-дозвіллевої діяльності, зокрема музичних ансамблів, які за виконавським складом розрізняються на вокальні, вокально-інструментальні, інструментальні, які, в свою чергу, поділяються за жанровою ознакою на естрадні, народні, академічні, та різняться між собою музичним репертуаром та виконавським стилем.

Провідним видом діяльності у вокальному ансамблі є ансамблевий спів, у вокально-інструментальному – сольний або ансамблевий спів та гра на музичних інструментах, в інструментальному – гра на музичних інструментах. У свою чергу, формування навичок гри або співу в ансамблі сприяє розвитку всього комплексу музично-виконавських здібностей учнів. Певна форма музично-дозвіллевої діяльності набуває навчального, виконавського і творчого рівнів.

Таким чином, з вищезазначеного випливає, що музично-дозвіллева діяльність послідовно пройшла рівні розвитку від елементарного відпочинку, споживання до накопичення знань, умінь і навичок і, врешті-решт, найвищого рівня – музичної творчості.

Ще одним видом групової форми музично-дозвіллевої діяльності є самодіяльні хорові колективи. Цінність цього виду музично-дозвіллевої діяльності ми вбачаємо в різнобічному характері хорової самодіяльності і розмаїтті функцій, таких як: виховна, пізнавальна, художньо-естетична, гедоністична, комунікативна, функції відпочинку та розваги. Саме завдяки масовості хор як творчий колектив спрямований у своїй виконавській діяльності на широке обслуговування і виховання великої аудиторії

учнівської молоді.

Тривалість існування музично-дозвілєвого об'єднання, частота репетицій зумовлюють необхідність планування та керівництва ним. Звісно, без наявності педагогічного, професійно-компетентного контролю з боку вчителя, організатора цей вид діяльності не зможе функціонувати в повному обсязі. Адже потрібен певний досвід, коло знань з фахової діяльності, наявність плану роботи тощо.

Зауважимо, що музично-дозвілєва діяльність серед учнівської молоді здебільшого здійснюється у *масових* формах (колективне відвідування концертів, оперних вистав, масові музичні свята, конкурси, огляди, дискотеки тощо) і об'єднує велику кількість людей, не вимагаючи від них особливих здібностей, спеціальних знань і навичок. На перший погляд може здатися, що у керівництві цим видом діяльності немає ніякої потреби. Але музично-дозвілєва діяльність, що індивід організовує самостійно, не завжди може мати естетичну цінність. Однією з таких форм музично-дозвілєвої діяльності є дискотеки, репертуар яких не завжди може зорієнтувати молоду людину на високе музичне мистецтво, що несе у собі духовний розвиток особистості. Адже здебільшого участь у цій формі музично-дозвілєвої діяльності є способом демонстрації себе у красивому вбранні, можливістю показати свій особистісний потенціал, танцювальні вміння й просто гарно відпочити.

Отже, можна зробити висновок, що неконтрольована музично-дозвілєва діяльність може негативно вплинути на духовний світ підростаючої особистості.

Таким чином, ретельно підготовлений будь-який вид музично-дозвілєвої діяльності або правильно організоване музичне дозвілля учнівської молоді, що слугує бажанням самих учнів добровільно й самостійно розвивати власні здібності й орієнтації в будь-яких видах та формах музично-дозвілєвої діяльності, потребує керівництва освітньо-виховним процесом. Управління індивідуальною, груповою чи масовою формами музично-пізнавальної, музично-творчої і навіть музично-розважальної діяльності учнівської молоді потребує наявності кваліфікованого педагога-організатора, який знається і добре орієнтується у процесі музично-дозвілєвої діяльності. А оскільки серед художньо-культурних переваг у вільний час учнівської молоді одне з перших місць посідає музика, то цілком закономірно, що організацію музично-дозвілєвої діяльності школярів найбільш ефективно може здійснювати саме вчитель музики, педагог, який вільно володіє відповідною системою знань, умінь і навичок в організації певного виду діяльності на рівні високих вимог сучасності.

Використана література:

1. *Бестужев-Лада И. В.* Молодость и зрелость: Размышления о некоторых социальных проблемах молодежи / И. Бестужев-Лада. – М. : Политиздат, 1984. – 231 с.
2. *Социология молодежи / под ред. В. Г. Лисовського.* – Изд-во СПбГУ, 1996. – С. 323.

3. Фурсенко Т. Ф. З досвіду організації музичного дозвілля підлітків / Т. Ф. Фурсенко // Мистецтво та освіта. – 2002. – № 1. – С. 13-15, 30-36.

ЧУГУНОВА Е. В. *Специфика художественно-воспитательного влияния различных видов и форм музыкально-досуговой деятельности учащейся молодежи.*

В статье раскрыты сущность понятия “учащаяся молодежь”, специфика художественно-воспитательного влияния различных видов и форм музыкально-досуговой деятельности на духовное отношение.

Ключевые слова: музыкально-досуговая деятельность, учащаяся молодежь, формы и виды музыкально-досуговой деятельности.

CHUGUNOVA I. G. *The specificity of artistic and educational impact of different types and forms of musical and recreational students' activities.*

This article deals with the essence of the concept of “school youth”, specific artistic and educational impact of different types and forms of music and recreational activities in the spiritual attitude.

Keywords: musical and recreational activities, students, forms and types of music and recreational activities.

УДК 378.091.12:34-05]347.964.1

Юрченко Є. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИСТОСТІ В СОЦІУМІ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ПРАВОНАХОДИНИКІВ

У статті розкриваються основні механізми реалізації та захисту прав особи в соціумі. Визначається, що соціум постає як особливий, вищий ступінь розвитку живих систем, який виявляється у функціонуванні й розвитку соціальних організацій, інститутів, груп. Взаємодія цих груп відбувається в процесі соціальних відносин, які встановлюють певні соціальні зв'язки. Процедура проходження цих відносин має базуватися на правомірній основі, аби захистити суб'єктів та запобігти правопорушенням. Для цього в міжнародному законодавстві прийнято ряд нормативно-правових документів, спрямованих на захист прав особистості: Хартія, Декларація, Конвенції, Пакти. В Україні діє налагоджена структура юридичного механізму захисту прав особистості, яка дає змогу звернутися до органів державної влади та міжнародного співтовариства для належної реалізації своїх прав.

Ключові слова: права особи, соціум, соціальні відносини, соціальні зв'язки, правовий захист.

У світі постійно відбувається взаємодія суб'єктів між собою на різних рівнях: між особистостями, між цілими інститутами в межах однієї держави та між країнами взагалі. В процесі взаємодії в межах однієї країни її суб'єкти вступають у будь-якого роду відносини. Це і цивільні, сімейні, трудові, адміністративні, кримінальні та ін. Відносини виникають як на управлінському рівні, зокрема, громадянина держави і державної влади, так і в межах встановлення зв'язків між собою певних осіб та зв'язків з